

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

יום הכיפורים
ופרשת האזינו

תשפ"ו

(שנה ט', גליון מס' 408)

שיעורי הרב אליהו בר חן

052-719-1965 | e0527191965@gmail.com

השיעור השבועי מתקיים בכל יום שלישי **באמצעות הזום**

לקבלת קישור כניסה:

052-719-1965 / 055-557-0895

זמן תחילת השיעור:

שעון קיץ - 20:30

שעון חורף - 20:00

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה לכתובת: k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גיליון שבועי"

יום הכיפורים ופרשת האזינו התשפ"ו

"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד" (ג')

א. על מאמר הכתוב בפרשת "ויצא"¹, "וַיִּקְרָא לוֹ לְבָן יֶגֶר שְׁהֲדוּתָא, וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִּלְעָד", כתב הגה"ק רבינו נחמן זיע"א מברסלב²:
"וְעַקֵּר בְּנִינָה וּשְׁלֵמוֹת שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֵינּוּ, אֶלָּא עַל יְדֵי שְׂמִפְּלִין הָרַע שֶׁל הַתְּרָגוּם, וּמַעֲלִין אֶת הַטּוֹב שֶׁבַּתְּרָגוּם לְלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה, נִשְׁלָם לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.
וְלָבָן הָאֶרְמִי, שֶׁהוּא אֶרְמִי אֲבִד אָבִי הַנִּלְ, רָצָה לִינֵק מִהַקֹּדֶשׁ עַל יְדֵי הַתְּרָגוּם, וְעַל כֵּן, קָרָא לוֹ³, 'יֶגֶר שְׁהֲדוּתָא'.
וַיַּעֲקֹב, הָיָה מַעֲלָה אֶת הַתְּרָגוּם לְלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְעַל כֵּן, קָרָא לוֹ⁴, 'גִּלְעָד', בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.
וְזֶה⁵, 'וַיִּפֹּל ה' אֱלֹקִים תַּרְדֵּמָה', מְסַפֵּר תְּרָגוּם כַּמּוּבָא⁶, כִּי עַל יְדֵי הַתְּרָגוּם, עַקֵּר בְּנִינָה שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ,

¹ בראשית, לא' - מז'.

² בספרו הקדוש "ליקוטי מוהר"ן", מהדורא קמא, סימן יט'.

וכן כתב משמו - תלמידו הגה"ק רבינו נתן זיע"א מברסלב, בספרו הקדוש "ליקוטי הלכות": הלכות תפלת ערבית, הלכה ב'. הלכות חלב ודם, הלכה א'.

³ בראשית, לא' - מז'.

⁴ שם.

⁵ בראשית, ב' - כא'.

⁶ היינו:

מילת "תרדמה", עולה בגימטריא למניין 649,

וכמו כן, מילת "תרגום", עולה בגימטריא מדויקת למניין זה.

ועל ידי שמעלין את הטוב שבתרגום ללשון הקדש, ומפילין הרע שבו,

נופלין כל השבועים לשון, בבחינת 'לשון נופל על לשון'.

וזה, ויפלי⁷, נוטריקון -

פ'ה ל'הם ו'לא ידברו,

כי על ידי בחינת תרדמה, שהוא בחינת לשון תרגום,

שעל ידי זה עקר בנינה של חיה, שהוא בחינת לשון הקדש, על ידי שמעלין הטוב

שבו ומפילין הרע שבו פנ"ל,

על ידי זה נופלין כל השבועים לשון, בבחינת⁸ 'פ'ה ל'הם ו'לא ידברו' - ראשי תבות

ויפלי⁹ וי¹⁰.

ב. על מאמר הכתוב¹¹, "וינרא כי לא זכל לו, ויגע בכף גרכו, ותיקע כף ירד

יעקב בהאבקו עמו", דרשו רבותינו ז"ל במסכת חולין¹²:

"רבי יהושע בן לוי אמר, אמר קרא, 'בהאבקו עמו',

כאדם שחובק את חברו, וידו מגעת לכף ימינו של חברו¹³.

רבי שמואל בר נחמני אמר, כעובד כוכבים נדמה לו¹⁴,

⁷ "ויפלי ה' אלקים תרדמה".

⁸ תהלים, קטו' - ה'.

⁹ "ויפלי ה' אלקים תרדמה".

¹⁰ ויעוין עוד בזה, מה שכתבו ה"שפת אמת" (פרשת "ויצא", שנת תרנז'), וה"פרי צדיק" (פרשת "מקץ", אות יד').

¹¹ בראשית, לב' - כו'.

¹² צא' ע"א.

¹³ היינו:

כאדם שחובק את חברו מלפניו, וידו הימנית מקיפה אותו מאחוריו, ומגעת עד לכף ימינו של חברו,

כך המלאך נגע בכף ירך יעקב הימנית.

ואיסור אכילת גיד הנשה, שהוא מחמת אותה הנגיעה של המלאך, נאמרה, בירך ימין דווקא.

דאמר מר, ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך, טופלו לימינו ¹⁵.

רב שמואל בר אחא ... אמר, כתלמיד חכם נדמה לו,

דאמר מר, המהלך לימין רבו, הרי זה בור ¹⁶.

ורבנן ¹⁷ ?

מאחוריה אתא, ונשייה בתרוייהו ¹⁸."

ויעויין מה שכתב בזה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ¹⁹ :

" יכתלמיד חכם נדמה לו ²⁰ -

¹⁴ היינו:

שהמלאך שנאבק עם יעקב אע"ה, נדמה לו כעובד כוכבים, ויעקב אע"ה חשב שהוא גוי.

¹⁵ היינו:

שאם ירצה הגוי לפגוע בו, ישלח ישראל את ידו הימנית הסמוכה, ויאחז בו.

ואם כן, המלאך, נגע בירך יעקב אע"ה - הסמוכה לו, שהיא הירך הימנית.

¹⁶ היינו:

שאדם המהלך לימין רבו, אין בו חכמת דרך ארץ,

שכן, כבוד הוא לרב, שיהיה הוא בצד ימין.

ויעקב אע"ה, חלק כבוד למלאך, כאילו הוא רבו, והלך לשמאלו,

והמלאך שהיה לימינו, נגע בירך הימנית של יעקב אע"ה.

¹⁷ היינו:

מה טעמם של רבנן, שאסרו את אכילת גיד הנשה של ב' הרגליים?

והלא, נתבאר לנו, שהמלאך, פגם דווקא בירך הימנית?

¹⁸ היינו:

שהמלאך, בא ליעקב אע"ה מאחוריו,

והמלאך, הכה אותו בשתי ירכיו.

¹⁹ בספרו הקדוש "בן יהוידע".

²⁰ דברי רב שמואל בר אחא.

פירוש, נדמה לו אחד מתלמידי חכמים שהיה לומד עמהם תורה, במדרש שם ועבר.

והטעם, נראה לי בסייעתא דשמיא בזה -

כי מן השמים נעשה זה הדמיון לשר של עשו, לרמוז, שיעקב זוכה בעולם הזה, מחמת שהוא תלמיד חכם שהעולם מתקיים על ידו,

והוא ליה כדין 'מציל מזוטו של ים', שזוכה בה משורת הדין,

אף על פי שחלקו העולמות מן הבטן, ויעקב לקח עולם הבא, ועשו עולם הזה.

'ורבנן אמרי, מאחוריה אתא' ²¹ -

נראה, דהלך כפי דרכו ומהלכו למעלה, שהקליפה עומדת אחורי הקדושה.

גם נראה לי בסייעתא דשמיא לרמוז בזה -

כי אחורי אותיות 'יעקב', הם 'טסצא', כמניין 'קין' ²²,

וידוע מה שכתב רבינו האר"י ז"ל ב'שער הגלגולים' ²³ -

כי יעקב אבינו ע"ה, היה הבל,

²¹ דברי רבנן.

²² היינו:

האות הקודמת לאות י' של יעקב, היא האות ט',

והאות הקודמת לאות ע' של יעקב, היא האות ס',

והאות הקודמת לאות ק' של יעקב, היא האות צ',

והאות הקודמת לאות ב' של יעקב, היא האות א'.

וממילא:

האותיות הקודמות לשם "יעקב", הם "טסצא".

וגימטריא של מילת "טסצא", עולה במניין 160,

וכמו כן, הגימטריא של מילת "קין", עולה במניין 160.

²³ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", (הקדמה לח').

ועשיו, קין.

ולכך, רצה להורגו כאשר הרגו בראשנה בגלגול ראשון,

ולזה אמר על שר עשו, 'מאחורי דיעקב אתא עליו להרגו', רצונו לומר - מצד קין".

והנה, על מאמר הכתוב בפרשת "שלח" ²⁴, "ולא תתורו אֶחָדֵיכֶם לְבִבְכֶם וְאֶחָדֵי עֵינֵיכֶם", דרשו רבותינו ז"ל ²⁵:

"וְאֶחָדֵי עֵינֵיכֶם' - זה הרהור עבירה",

ובביאור העניין, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ²⁶:

"נראה לי, 'אֶחָדֵי' לשון אַחֲרִים,

רצונו לומר, אחורי 'עין' יש אותיות 'סטס' ²⁷, לשון סטימה,

שהוא הרהור הבא מן השטן, כי שטן וסטס חד הוא".

והנה, עמלק נכדו של עשיו, קיבל את שליחותו מסבו עשיו, וכפי שמצינו לדבריהם של "בעלי התוספות" זיע"א ²⁸, משם רבותינו ז"ל במדרש ²⁹, על מאמר הכתוב ³⁰, "וַיָּבֹא עַמְלֵק, וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיֹדִים":

"עשיו, השביע את אליפז בנו, להרוג את יעקב, לפי שרימהו מן הבכורה,

ואמר לו: בני בכורי, אם תהרגהו תשוב לך הבכורה.

²⁴ במדבר, טו' - לט'.

²⁵ ברכות, יב' ע"ב.

²⁶ בספרו הקדוש "בן יהוידע", שם.

²⁷ היינו:

האות הקודמת לאות ע' של עין, היא האות ס',

והאות הקודמת לאות י' של עין, היא האות ט',

והאות הקודמת לאות נ' של עין, היא האות מ'.

²⁸ בפירוש "בעלי התוספות" על התורה.

²⁹ אשר אינו נמצא בידינו.

³⁰ שמות, יז' - ח'.

הלך אליפז, נתייעץ עם תמנע אמו, והיא מנעתו,
ואמרה לו: בני, יעקב גיבור ממך ויהרגך,
ואביך הרשע, אם לא היה ירא ממנו פן יהרגהו, היה חפץ להורגו מידו - יותר
מעל ידי אחרים.

מה עשה אליפז, כדי לקיים מצוות אביו ושבועתו?
הלך אל יעקב, ונטל ממנו כל ממונו, ועני חשוב כמת.
כיוון שראה עשיו, שלא עשה אליפז מצוותו,
הלך לעמלק בן אליפז, ואמר לו שיהרוג יעקב,
נתרצה עמלק לדברי זקנו עשיו, ונשבע לו שיהרגנו".
ומעתה, אם כן:

אף עמלק עצמו, הרי הוא בבחינת "אחוריים" אל הקדושה.

ג. על מאמר שר המשקים ³¹, "וַיִּשָּׂם אֶתְנֹו נַעַר עֲבָדִי, עֶבֶד לְשֵׁר הַטַּבָּחִים, וַיִּסְפָּר
לוֹ, וַיִּפְתָּר לָנוּ אֶת חֲלֻמֹתֵינוּ, אִישׁ כְּחֻלְמוֹ פִּתְרֵהוּ", כתב רש"י הקדוש ³²:

³¹ בראשית, מא' - יב'.

³² יעויין עוד בדברי רבותינו ז"ל במדרש (בראשית רבה, פרשה פט', ז'):

"כיון שראה שר המשקים את פרעה, שהיתה נפשו מבקשת לצאת,
היה מחשב בדעתו, ואומר -

אם ימות פרעה זה, ויעמד מלך אחר, איני יודע אם מעמידני באמונתי אם לאו.

וידבר שר המשקים' (בראשית, מא' - ט')

אמר לו, שני חטאים יש בידי,

אחת, שלא עשיתי ליוסף טובה והזכרתיו לפניך,

ואחר שקראתיך מצטער על פתרונו של חלום, ולא גלית ליך עליו, שהיה יודע פתרונו.

וַיִּשָּׂם אֶתְנֹו נַעַר עֲבָדִי וגו' (בראשית, מא' - יב') -

אף על פי שהזכיר אותו, הוא מבזהו, שהוא יודע לאיזה גדלה הוא נכנס.

” יַעֲרַר עֲבָרֵי עֶבֶד - אֲרוּרִים הִרְשָׁעִים, שֶׁאִין טוֹבָתָם שְׁלֵמָה.

מִזְכִּירוּ בִּלְשׁוֹן בְּזִיוֹן -

יַעֲרַר - שׁוֹטָה, וְאִין רֵאוּי לַגְּדוּלָה,

יַעֲבָרֵי - אֲפִילוֹ לְשׁוֹנֵינוּ אִינוֹ מְכִיר,

יַעֲבֹד - וְכֹתוֹב בְּנִימוּסֵי מִצְרִים, שֶׁאִין עֶבֶד מוֹלֵךְ, וְלֹא לּוֹבֵשׁ בְּגָדֵי שְׂרִים.”.

ויעויין בזה, מה שכתב הגה"ק רבינו עמור אביטבול זיע"א ³³ :

”וְאִנִּי הִצְעִיר, נִרְאָה לִי בְּדֶרֶךְ רִמּוֹז, לְדוֹרְשׁוֹ לְטוֹבָה.

וְהוּא, בְּמָה דְאִיתָא ³⁴ -

שְׁחִנוֹךְ ³⁵ נִתְגַּלְגַּל בְּאַלְיַעֲזָר ³⁶, וְאַלְיַעֲזָר בְּיוֹסֵף, וְעֵתִיד לְהִתְגַּלְגַּל בְּמִשִּׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם.

מִדְ, 'וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא, וְשֵׁם אֲתָנּוּ וְגו' (בראשית, מא' - יד') -

אִמֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָן, אֲרוּרִים הֵם הַרְשָׁעִים, שֶׁאִין עוֹשִׂים טוֹבָה שְׁלֵמָה,

יַעֲרַר - שׁוֹטָה,

יַעֲבָרֵי - שׁוֹנָא,

יַעֲבֹד - שֶׁכֶּךָ מוֹכֵת בְּסִקְרִידִין שֶׁל פְּרָעָה, שֶׁאִין עֶבֶד מוֹלֵךְ, וְלֹא לּוֹבֵשׁ כְּלִידִים.”.

³³ בספרו הקדוש "עומר התנופה", עמוד מב'.

³⁴ יעויין בספר "שכחת לקט" (אדם והדורות עד נח, אות יז'), שכתב כן משם ספר "גליא רזיא" (יז' ע"ג):

"חֲנוֹךְ, אֲתִגְלַל בְּאַלְיַעֲזָר,

וְאַחֲרַי, בְּיוֹסֵף,

וְעֵתִיד לְהִתְגַּלְגַּל בְּמִשִּׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם.”.

³⁵ שהיה דור שביעי לאדם הראשון, בנו של ירד, ואביו של מתושלח,

אשר עליו נאמר (בראשית, ה' - כד') -

"וַיִּתְּחֶלֶךְ חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים, וְאִינוֹ, כִּי לָקַח אֶתוֹ אֱלֹהִים.”.

ויעויין במסכת "דרך ארץ זוטא”:

שְׁחִנוֹךְ, עֵלָה בְּחִיּוֹ לִגְן עֵדֶן.

וּפִירְשׁ בְּזֵה הַרְלֵב”ג:

וידוע, שחנוך שהוא מ"ט³⁷, אקרי נער³⁸.

וזה שאמר שר המשקים³⁹, 'וְנָשָׂם אֶתְנֹנִי נֶעַר עֶבְרִי -

שהוא נער, לפי שנשמת חנוך נתגלגלה בו,

ועוד⁴⁰, 'עֶבֶד לְשֵׁר הַטַּבָּחִים' -

היינו, לאברהם,

שיש בו נשמת אליעזר, שהיה עבד לאברהם.

ומה שנקרא שר הטבחים⁴¹ -

"והנה, לזאת הסיבה, לא זכר בו מיתה,

וזכרה בשאר האנשים שנזכרו עמו,

להורות, על ההבדל שהיה בינו וביניהם,

כי הוא השלים נפשו, והגיע בו שלמותו, ושאר האנשים ההם, מתו בלא חמדה".

עוד יעויין ב"פסיקתא דרב כהנא" (פרשה כג):

"כל השביעין חביבין ...

בדורות, השביעי חביב - אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך ...

באבות, השביעי חביב - אברהם, יצחק, יעקב, לוי, קהת, עמרם, משה".

³⁶ עבד אברהם.

³⁷ יעויין בתרגום התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל (בראשית, ה' - כד):

"וּפְלַח חֲנוֹךְ בְּקוֹשְׁטָא קָדָם יי, וְהָא לִיתוּהִי עִם דִּי־רִי אַרְעָא, אַרוּם אֶתְנַגִּיד וְסָלִיק לְרַקִּיעָא בְּמִימֵר קָדָם יי, וְקָרָא שְׁמִיהּ מִיטְטְרוֹן סַפָּרָא רַבָּא",

והיינו:

שחנוך, עלה לשמים עוד בחייו, והפך למלאך בשם מטטרון.

³⁸ יעויין מה שכתב בזה ה"זוהר הקדוש" (תיקוני הזוהר, תיקונא שתינאה, דף כג' ע"א):

"אֶפְרוּחִים, מִסְטָרָא דְנֶעַר מִטְטְרוֹן".

³⁹ בראשית, מא' - יב'.

⁴⁰ שם.

כי הדורות הקודמים, כולם היו רשעים, והיו עושים רצון יצרם הרע,
והוא, התחיל לטבוח טבח ביצר הרע, וביטל מעט עבודה זרה,
ולכן, קראו שר הטבחים.

או, על שם שרצה לזבוח את בנו, על קדושת שמו יתברך".
והנה, על מאמר הכתוב ⁴², וַיִּתְּחֵלֶךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינָנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים,
כתב התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:
"וּפְלַח חֲנוּךְ בְּקוֹשְׁטָא קָדָם יְיָ, וְהָא לִיתוּהִי עִם דִּיירִי אַרְעָא, אַרוּם אֶתְנַגִּיד וְסִלִּיק
לְרִקִּיעָא בְּמִימַר קָדָם יְיָ, וְקָרָא שְׁמִיהּ מִיטְטְרוֹן סַפְרָא רַבָּא" ⁴³.
ויעויין בדבריו של הגה"ק רבינו אליהו הכהן האיתמרי זיע"א מאיזמיר ⁴⁴, שהביא
מדברי הגה"ק רבינו מנחם עזריה זיע"א מפאנו ^{45 46}:
"חֲנוּךְ, לֹא הִיָּה מְצֻנָּה, אֲלֵא עַל שִׁבְעַת מִצְוֹת בְּנֵי נֹחַ, וְהִיָּה מִתְחִילָה מַחְסִידֵי אוֹמוֹת
הָעוֹלָם,
אַלֵּא, שְׁפִירָשׁ מִדְּרָכֵיהֶם, וְהִלֵּךְ בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמִי שְׁאִינוּ מְצֻנָּה וְעוֹשֶׂה, אוֹ כְּעֵין
גֵּר צַדִּיק אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר,
וְנִתְקַבַּל בַּמַּעֲלָה עֲלִיוֹנָה, לְאוֹת וּלְמוֹפֶת לְבָנֵי שֵׁת ⁴⁷, מֵה שִׁמְתוֹקֵן לֵהֶם אִם יִיטִיבוּ
דְּרָכֵיהֶם,

⁴¹ היינו:

אברהם אע"ה.

⁴² בראשית, ה' - כד'.

⁴³ ותרגום דבריו הקדושים:

ויתהלך חנוך באמת ובתמים לפני ה', ואינו לפני דיירי הארץ, שכן הוא עלה לרקיע על פי דיבורו של
הבורא ית"ש, ונעשה מלאך, וקראו הבורא ית"ש מיטטרוֹן הסופר הגדול.

⁴⁴ בספרו הקדוש "מדרש תלפיות" (ענף חנוך).

⁴⁵ בספרו הקדוש "עשרה מאמרות" (מאמר אם כל חי, חלק שלישי, סימן כב').

⁴⁶ ועיין עוד בספר הקדוש "אור יקר" (פרשת "בא", שער ג', סימן ד', כרך ז', דף קצה'), להגה"ק רבינו משה
קורדובירו זיע"א.

וכיוון שעלה, שוב לא ירד.

והנה, סביב למחנהו רשעים יתהלכון, המבקשים להפרידו חלילה וחס.

והוא היה תופר מנעלים, לקשר העולמות,

ועל כל תפירה ותפירה, אמר: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד.

שיש בפסוק זה, ייחוד וקישור כל היכלות, בעליונים."

ויעויין עוד, בדברי הגה"ק רבינו משה קורדובירו זיע"א⁴⁸, ובדברי הגה"ק רבינו מכלוף אביחצירא זיע"א⁴⁹:

שכתב, שחנוך תופר סנדלים היה.

והנה, על פי זה, ביאר רבינו הרי"ח הטוב זיע"א⁵⁰, את מאמר הכתובים בפרשת "יתרו"⁵¹, "אֲתֶם וְאִתְּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם, וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְּפֵי נְשָׁרִים, וְאָבֹא אֶתְכֶם אֵלַי. וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי, וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים, כִּי לִי כָל הָאָרֶץ":

"ידוע, שניצוצות הקדושה המעורבים ב-דצח"ם⁵², צריך לעשות בהם שני מלאכות,

האחד, לבררם ולהוציאם מן ה-דצח"ם⁵³,

והשני, לתופרם ולחברם הפרצוף העליון השייכים לו ...

⁴⁷ שיצאו ממנו ישראל.

⁴⁸ בספרו הקדוש "אור יקר" (פרשת "ויקהל", סימן ה', כרך יא', דף קג').

⁴⁹ בספרו הקדוש "מכלול יופי" (עמוד ע', אות צט').

⁵⁰ בספרו הקדוש "עוד יוסף חי - דרושים", (פרשת "יתרו").

⁵¹ שמות, יט', ד' - ה'.

⁵² היינו:

דומם, צומח, חי, מדבר.

⁵³ כנ"ל.

ובמאמר רבותינו ז"ל, שאמרו: חנוך, תופר סנדלים היה ... הכוונה הוא, שתיבת
'סנדלים', היא מורכבת משני תיבות ביחד,
וקרינן בה, סן דלים.

והיינו -

'סן', הוא לשון סינון, כי תיבת 'סן', הוא שורש מסננת, כמו שכתב בערוך.
וקאי, על בירור ניצוצי קדושה, שבהיותם מעורבים ב-דצח"ם⁵⁴, נקראים
'דלים',

והצדיקים, מבררים אותם, ומסננים אותם, מן הסיגים שבהם.

והוא⁵⁵, אחרי הסינון, היה תופרם, ומחברם בפרצוף העליון שהם שייכים לו.
וזהו שנאמר, 'תופר סן דלים' -

רצונו לומר, כי סינון הדלים, הם ניצוצות הקדושה, שהיו מעורבים ב-דצח"ם⁵⁶.

ולגירסה אחרת, דגרסי, 'תופר מנעלים היה', גם כן יבוא אל נכון -

ד- 'מנעלים', גם היא מילה מורכבת, שהוא 'מן עלים',

דניצוצי הקדושה, כשיתבררו מן ה-דצח"ם⁵⁷, נקראים 'מים נוקבין',

והוא תופר אותם, לעשותם פרצוף שלם, ומעלה אותם למעלה.

ו- 'עלים', רצונו לומר, עֲלִיָּה.

נמצא, בירור ניצוצות הקדושה, יש בו שני מלאכות -

האחד, אסיפה וקיבוץ מן ה-דצח"ם⁵⁸,

⁵⁴ כנ"ל.

⁵⁵ היינו:

חנוך.

⁵⁶ היינו:

דומם, צומח, חי, מדבר.

⁵⁷ כנ"ל.

והשני, מלאכת התפירה והחיבור.

וגם המלאכה השנית, היא בכלל מלאכה של אסיפה וקיבוץ -

כי התפירה, עניינה הוא, להיות מקבץ ומאסף החלקים יחד, הקטנים עם הגדולים.

והנה, נודע, כי ישראל בהיותם בשיעבוד מצרים, היו עושין בירור ניצוצות הקדושה, על ידי ייסורין דווקא,

כי עדיין לא ניתנה התורה, כדי שיעשו בירור על ידי עסק התורה.

וכשיצאו, דהוֹסְרוּ מהם הייסורין,

תיכף ומייד, ניתנה להם תורה, כדי שיעשו בירור על ידי עסק התורה.

ובזה פירשתי בסייעתא דשמיא, מה שאמר פרעה על ידי השר שלו ⁵⁹, 'הֵן רַבִּים עֲתָה עִם הָאָרֶץ, וְהִשְׁבַּתְתָּם אֹתָם מִסְבָּלְתָם' -

רצונו לומר, כיוון דעֲתָה הם עם הארץ, דאין להם תורה,

אי אפשר להם לעשות בירור, אלא רק על ידי הייסורין,

ואיך תשביתו אותם מסבלותם?

דאם יהיו בטלים, איך נעשה הבירור שצריכים אליו!!

ובזה פירשתי בסייעתא דשמיא, את מאמר הכתוב ⁶⁰, 'אֲשֶׁרִי הִגָּבַר אֲשֶׁר תִּיִסְרֶנּוּ יָהּ, וּמִתּוֹרֶתְךָ תִּלְמָדֶנּוּ' -

כי בייסורין, הוא מרוויח הרבה, שעושה בירור,

אך וודאי יותר טוב לו, ש-'וּמִתּוֹרֶתְךָ תִּלְמָדֶנּוּ', שיעשה הבירור ולא יצטרך לייסורין.

⁵⁸ כנ"ל.

⁵⁹ שמות, ה' - ה'.

⁶⁰ תהילים, צד' - יב'.

וזה שנאמר ⁶¹, 'וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי, וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים, כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ' -
'שָׁמוֹעַ', הוא לשון אסיפה וקיבוץ,
דקאי, על בירור ניצוצות הקדושה,
מלשון ⁶², 'וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת הָעָם'.
כלומר, מקודם, כשהייתם במצרים, הייתם נצרכין לייסורין,
כדי שעל ידם, תעשו אסיפה וקיבוץ לניצוצות הקדושה, מן ה-דצח"ם ⁶³.
אך עתה, שאני נותן לכם את התורה,
'אִם שָׁמוֹעַ', אז 'תִּשְׁמָעוּ',
דהיינו, שתעשו אסיפה וקיבוץ לניצוצי הקדושה, ואין אתם צריכים לייסורין,
אלא, תעשו מלאכה זו בקולי, זו התורה שאני נותן לכם.
או הכוונה, כך -
'אִם' ⁶⁴, בניקוד כזה - 'אִם', זו התורה שנקראת 'אִם' ⁶⁵, 'כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא' -
'שְׁנִקְרָאתָ אִם לְלוּמְדֶיהָ' ⁶⁶,
'אִם שָׁמוֹעַ' אותה, אז 'תִּשְׁמָעוּ' לעשות אסיפה וקיבוץ, ותהיו 'בְּקוֹלִי' ".
והנה, יסוד דבריו הקדושים, של רבינו זיע"א:

⁶¹ שמות, יט' - ה'.

⁶² שמואל א', טו' - ד'.

⁶³ היינו:

דומם, צומח, חי, מדבר.

⁶⁴ היינו, מאמר הכתוב:

"וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי, וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים, כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ".

⁶⁵ משלי, ב' - ג'.

⁶⁶ במדבר רבה, פרשה י', ד'.

הוא, שתכלית בירור ניצוצות הקדושה, נעשים על ידי לימוד התורה, בדווקא.

ד. דרשו רבותינו ז"ל⁶⁷ :

"בְּשַׁעָה שֶׁעָלָה מִשָּׁה לְמָרוֹם, שָׁמַע לְמַלְאכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד',

וְהוֹרִיד אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל.

וְלָמָּה אֵין יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָא?

אָמַר רַבִּי אֲסִי, לָמָּה הִדְבָּר דְּזֻמָּה -

לְאַחַד, שֶׁגָּנַב קוֹזְמִין מִתּוֹךְ פְּלָטִין שֶׁל מֶלֶךְ,

נִתְּנָה לָהּ לֹא שְׂתוֹ, וְאָמַר לָהּ: 'אַל תִּתְקַשְּׁטִי בָּהּ בְּפִרְהֶסְיָא, אֶלָּא בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ'.

אֲבָל, בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים, שָׁהָן נִקְיִים כְּמַלְאכֵי הַשָּׁרֵת,

הֵן אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָא: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד'."

ודבר זה, נפסק להלכה בדברי הטור⁶⁸, ובדברי ה"שולחן ערוך"⁶⁹.

ה. על מאמר הכתוב בפרשתן⁷⁰, "כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא, הָבוּ גִדְל לֵאלֹהֵינוּ",

דרשו רבותינו ז"ל⁷¹ :

"וּמִנִּין לְעוֹנִין יִהְיֶה שְׁמוֹ הַגָּדוֹל מְבוֹרָךְ, שְׁעוֹנִין אַחֲרֵיהֶן 'לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים'?

תִּלְמוּד לומר, 'הָבוּ גִדְל לֵאלֹהֵינוּ'."

והנה, במסכת תענית⁷², מבואר: שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָיוּ אוֹמְרִים עַל כָּל בְּרָכָה,

"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, לְעוֹלָם וָעֶד'."

⁶⁷ דברים רבה, פרשה ב', לו'.

⁶⁸ או"ח, סימן תריט'.

⁶⁹ או"ח, סימן תריט', סעיף ב'.

⁷⁰ דברים, לב' - ג'.

⁷¹ ב"ספרי'.

⁷² טז' ע"ב.

ובפירוש רש"י הקדוש, על הפסוק שלפנינו, כתב: **שדבר זה, נלמד, ממאמר הכתוב בפרשתנו** ⁷³, **"כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא, הָבוּ גִדְל לַאלֹהֵינוּ"**.

והנה, על מאמר הכתוב בפרשת "ויחיי" ⁷⁴, **"וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו, וַיֹּאמֶר, הֶאֱסָפוּ, וְאֶגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים"**, מצינו בתרגום ירושלמי:
"עֲנִין תְּרֵי עֶשְׂרֵי שְׁבֻטֵי דִיעֲקֵב, כּוֹלְהוֹן כְּחֻדָּא, וְאִמְרִין: שְׁמַע מִיָּן יִשְׂרָאֵל אֲבוֹנָן, יְיָ אֱלֹהֵנָא, יְיָ חַד,

עֲנִי יַעֲקֹב אֲבוֹנָן, וְאִמְר: יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי עֲלָמִין".

ברם, במסכת פסחים ⁷⁵, מצינו:

"אמרו לו בניו ⁷⁶: 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד' ...

באותה שעה, פתח יעקב אבינו, ואמר: 'ברוך שם כבוד מלכותו, לעולם ועד' "

וביאר בזה, הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א ⁷⁷:

שלעולם, אין דברי התרגום ירושלמי והתלמוד בבלי, חולקים זה על זה,

שכן, "יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא", הוא התרגום של "ברוך שם כבוד מלכותו, לעולם ועד".

וכתב רבינו זיע"א ⁷⁸:

"ולפיכך, גדלה מאוד מעלת עניית 'יהא שמיה רבא',

עד שאמרו ⁷⁹, 'כל העונה אמן יהא שמיה רבא, בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו' ...

⁷³ דברים, לב' - ג'.

⁷⁴ בראשית, מט' - א'.

⁷⁵ נו' ע"א.

⁷⁶ דברים, ו' - ד'.

⁷⁷ בפרשתו, (עמוד תתקנו').

⁷⁸ שם, בעמודים תתקנו'-תתקנז'.

⁷⁹ שבת, קיט' ע"ב.

ונביא כאן, כמה כוונות של 'יהא שמיה רבא' -

ראשית, מה שכתבו התוספות⁸⁰, בשם 'מחזור ויטרי': 'יהא שמיה רבא, שזו תפילה שאנו מתפללין שימלא שמו, כדכתיב⁸¹, 'כִּי יָד עַל כֶּסֶּה יָהּ', שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, ופירושו כך - יהא שמי"ה, שם יה. רבא, כלומר, שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם ...

וכך כתב גם ה-'אבודרהם', והובא פירוש זה ב-'טורי ו-'בבית יוסף'⁸², וכך גם משמע מדברי ה-'זוהר הקדוש'⁸³ ...

ומפורש כן, בדברי מהרח"ו ז"ל, ב-'שערי קדושה'⁸⁴: 'לזכור בכל יום, מה שעשה לנו עמלק, כשאומר 'אמן יהא שמיה רבא' ...

וכך גם כתב מהר"ם מפירש ז"ל, בספרו 'אור צדיקים'⁸⁵: 'שבעניית 'אמן יהא שמיה רבא', מתישים כוח של עמלק,

'תמחה את זכר עמלק, מתחת השמים, לא תשכח'⁸⁶, שהם כח' אותיות שב-'אמן יהא שמיה רבא',

ולכן, כשישראל עונין 'אמן יהא שמיה רבא' בכל כוח ובקול רם, לא תש כוח של מעלה, אלא תש כוחו של המקטרג.

ומקור דבריו, הוא ב-'תיקוני זוהר'⁸⁷ ... וב-'זוהר הקדוש'⁸⁸ ...

⁸⁰ ברכות, ג' ע"א, (בד"ה "ועוני").

ויעיין שם, שדחו את דבריו.

⁸¹ שמות, יז' - טז'.

⁸² אורח חיים, סימן נו'.

⁸³ חלק ב', דף קסה' ע"ב.

⁸⁴ חלק א', שער ד'.

⁸⁵ תיקון התפילה, אות מא'.

⁸⁶ דברים, כה' - יט'.

ונחמד, מה שכתב ה-יכל בוי⁸⁹, ברמז ה-ז' תיבות וה-כח' אותיות שב-'אמן יהא שמיה רבא', שהוא כנגד הפסוק הראשון שבתורה⁹⁰, "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", שיש בו ז' תיבות ו-כח' אותיות, ועל זה, סומך בדרש, לומר: כל העונה 'אמן יהא שמיה רבא' בכל כוחו, נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, ונחשב, כמו ששמע עשרת הדיברות מפי הגבורה, לקיים מה שנאמר⁹¹, 'פָּחַ מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ, לְתֵת לָהֶם נִחְלָת גּוֹיִם'."

ו. בעניין "מעלת הקדיש", כתב אדמו"ר הגה"ק רבינו שמשון דוד פינקוס זיע"א⁹²:

⁹³ הקדיש, הוא תפילה נשגבה, הנחשבת כדבר שבקדושה, שאינו נאמר אלא בעשרה.

ואיתא בגמרא⁹⁴ -

"עלמא אמאי קא מקיים?

אקדושה דסידרא, וא-יהא שמיה רבא' דאגדתא".

והנה, לגודל רוממותה של תפילה זו, אנו אומרים אותה בין כל חלק וחלק מהתפילה,

⁸⁷ דף יג' ע"א.

⁸⁸ חלק ב', דף קכט' ע"ב.

⁸⁹ סימן ז'.

⁹⁰ בראשית, א' - א'.

⁹¹ תהילים, קיא' - ו'.

⁹² בספרו הקדוש "נפש שמשון" - סידור התפילה, (עמודים קעז'-קעח').

⁹³ לשונו הקדוש של רבינו זיע"א, הובאה כאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

⁹⁴ סוטה, מט' ע"א.

בין ברכות השחר לפסוקי דזמרה, בין פסוקי דזמרה לברכות קריאת שמע, בין נפילת אפים לקדושה דסידרא, בין קדושה דסידרא לשיר של יום וכו'.

ומבואר בקדמונים -

שהקדיש, מְרֻמֵּם כל חלק מהתפילה שאדם התפלל, ומעלה אותו לעולם שמעליו, לכן, לקדיש ישנה שייכות גם לסיום החלק הקודם, וגם לתחילת החלק שבא אחריו.

ובנוסף לכך, מדברי הקדמונים עולה -

כי קדיש שלם, מטרתו, גם להכניע את הקליפות, שלא יאחזו בתפילה.

והנה, תכלית מעלת אמירת הקדיש, נעלה היא מאוד!

ומכל מקום, נקרב מעט את הדבר אלינו על ידי נקודה העולה מדברי הקדמונים בביאור העניין, כדי שתהיה לנו אחיזה כלשהי בתפילה נוראה זו.

ישנה נקודה נוספת, מיוחדת, בעניין הקדיש -

מבואר בראשונים⁹⁵, שהקדיש נאמר בארמית, משום שמלאכי השרת אינם מכירים שפה זו,

ולכן, על מנת שהם לא יקנאו בנו, אנו אומרים אותו בארמית.

והנה, ישנם שני סוגי קנאה -

הקנאה הפשוטה, היא, קנאת איש מרעהו, שחפץ במה שנמצא אצל חברו.

כאשר אדם רואה אצל חברו דבר שאין לו, הוא מרגיש בחיסרון,

וממילא, הוא מתאוה שגם לו יהיה חפץ זה או דוגמתו.

אך ישנה קנאה, הנובעת מכך, שהחבר מחזיק בחפץ שאינו תואם אותו ואת רמתו,

כגון: עני מרוד הנוסע במכונית מהודרת, או להבדיל כאשר עם הארץ שלא קרא ולא שנה - לובש חלוקה דרבן ונעשה ראש ישיבה,

אלו דברים המעוררים קנאה.

⁹⁵ עיין תוספות (ברכות, ג' ע"א), ובאבודרהם.

והנה, קיים הבדל עקרוני בין שני סוגי קנאה אלו -

הקנאה מהסוג הראשון, קיימת, רק כל עוד לא זכה המקנא לחפץ או למעמד שהוא מתאוה לו.

אך כאשר הקנאה היא על כך שדבר מוחזק בידי מי שאינו ראוי לכך, אם כן גם אחרים המחזיקים באותו דבר - ואף דבר חשוב ממנו - אך ראויים הם לכך מכוח עבודתם ועמלם לקנותו,

בראותם מאן דהו שלא קרא ולא שנה המחזיק במה שאינו תואם לו, מעורר הדבר את קנאתם.

ולכך, מבואר בקדמונים -

כאשר המלאכים שומעים אותנו אומרים קדיש, קנאתם מתבטאת, במה שהם סוברים שזוהי חוצפה גדולה מצדינו לומר "יתגדל ויתקדש" וכו',

לכן, אנו אומרים את הקדיש בארמית, כדי שהם לא יבינו את דברינו.

נמצא -

שהמלאכים מצד עצמם, שייכים להשגה זו, ואף להשגה גבוהה הימנה,

רק שמתקנאים הם, במה שגם לנו ניתנת שייכות לעניין זה.

ובזה יש להתבונן, מהו תוכן קנאה זו?

ובאופן כללי, עלינו להתבונן, מה פשר העניין המבואר בגמרא⁹⁶, שאין מלאכי השרת מבינים את השפה הארמית?

ז. עוד כתב רבינו זיע"א⁹⁷ :

⁹⁸ בכדי לבאר עניין זה, ראשית עלינו לבאר את מהות עניין השפה הארמית.

מבואר בגמרא⁹⁹, שהשפה הארמית, ניתנה בסיני,

⁹⁶ סוטה, לג' ע"א.

⁹⁷ בספרו הקדוש "נפש שמשון" - סידור התפילה, (עמודים קעח'-קפא').

⁹⁸ לשונו הקדוש של רבינו זיע"א, הובאה כאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

וכמו כן, בתורה מצינו בפסוק את המילים הארמיות "יגר שְׁהִדוּתָא" ¹⁰⁰,

גם הספרים דניאל ונחמיה, חלקם הגדול נכתב בארמית.

עד כדי כך, שמבואר בראשונים ¹⁰¹, שלעניין אמירת "שנים מקרא ואחד תרגום" בכל שבת, יש מעלה באמירת התרגום בדווקא כיוון שהוא ניתן בסיני. עיין שם.

ובדבר זה יש להתבונן, לשם מה ניתנו לנו בהר סיני שתי שפות, שהם לשון הקודש ולשון ארמית?

בקדמונים מבואר -

שהארמית, היא ה-"אחוריים" של לשון הקודש,

כלומר, לשפה המקודשת לנו מסיני יש "פנים", והיא לשון הקודש, ואילו ה-"אחוריים" של לשון הקודש היא הארמית.

אלא, שעלינו להתבונן במהותם של מושגים אלו: מהם "פנים" ומהו "אחור"?

מהי משמעות היחס בין דבר שאנו מגדירים אותו כ-פנים, לדבר שאנו מגדירים אותו כ-אחור?

מבואר בגמרא ¹⁰², שבריאת האדם, היתה באופן שיש לו פנים ואחור,

וכמאמר הכתוב ¹⁰³, "אָחוּר וְקֶדֶם צִרְתָּנִי".

וכיון שכפי העולה מדברי הקדמונים, האדם הוא "עולם קטן",

אם כן, כל בניין הקדושה, בנוי על דרך זה - פנים ואחור.

ובכדי לְשַׁבֵּר את האוזן, נקדים משל -

⁹⁹ מגילה, ט' ע"א.

¹⁰⁰ בראשית, לא' - מז'.

¹⁰¹ עיין "בית יוסף", (אורח חיים, סימן רפה').

¹⁰² עירובין, יח' ע"א.

¹⁰³ תהילים, קלט' - ה'.

כאשר אדם מחפש את ידידו "ראובן", ישנו הבדל עצום בין אם הוא יראה אותו לפניו או יראה אותו מאחוריו,

שכן, אם יראהו מאחוריו, הוא יוכל רק להכירו - לדעת שהניצב לפניו זה ראובן, אך אם הוא יראה את פניו, לא רק שידע שהוא ראובן, אלא גם יוכל לדעת אם הוא שמח, או חלילה עצוב, כועס או נינוח, עייף או עירני וכו'.

המראה הקדמי של האדם נקרא "פנים", כיון שעל ידו ניתן לראות את פנימיותו של כל אחד,

וככל שהמביט משכיל יותר בחוכמת הנפש, יוכל על ידי התבוננות בפנים, לראות יותר את עומק ותוך פנימיות נבכי נפש האדם.

אך על ידי התבוננות באחורי האדם, לא ניתן לעמוד על אישיותו, ותוכן נבכי נפשו,

ניתן רק לזהות מיהו העומד לפנינו,

ואם נראה אותו עושה מעשה מסויים, נדע למי לייחס את המעשה, אך את "הגדרת" העושה לא נדע!

והנה, הפסוק אומר¹⁰⁴, "וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ", ופירש ה"ספורנו" -

"וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי - תראה איך תהיה פעולת כל שלמטה ממני,

וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ - אבל לא יהיה נראה אצל זולתי, איך ממציאותי ישפע מציאות כל נמצא". עד כאן לשונו.

ומבואר, שיסוד אמונתנו, הוא -

כי השם יתברך הוא מעל כל השגה ותפיסה!

יחיד הוא, ואין יחידות כמוהו בשום פנים,

חכם הוא, ואין חכם ששיג את חוכמתו,

גיבור, ואין ששיג גבורתו,

¹⁰⁴ שמות, לג' - כג'.

אי אפשר להגדירו!

ואם כן, "וּפָנִי לֹא יֵרְאוּ" ¹⁰⁵, אי אפשר להשיג את פנימיות השם יתברך, ורק "וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי" ¹⁰⁶, אנו רואים שסוף כל סוף העולם כולו הוא מעשה ה', וכל המציאות עצמה מורה כי "מִלֵּא כָּל הָאָרֶץ בְּבֹדֹד" ¹⁰⁷, ו"עֵינָיו מְשַׁטֹּט בְּכָל" ¹⁰⁸, לית אתר פנוי מיניה, אך אין זה אלא "אחוריו", מציאות הנהגתו, אך עצם עניינו אינו מושג.

וכשנתבונן בדבר עוד, נראה -

שבדרך כלל, השם של האדם, מציין את בחינת ה-"אחור" שבו, שכן, על ידי שמו של האדם, אנו מבדילים אותו משאר העולם - יודעים שהוא "ראובן" ולא שמעון או לוי, על ידי השם, ניתן להצביע באצבע, ולומר, כי זה הוא ולא אחר, אך עדיין לא נדע את מהות האיש ותוכן הליכותיו, האם צדיק הוא או רשע, קמצן או פזרן, ירא שמים או קל דעת וכו', את כל זה לא נדע, עד אשר נכירנו באופן אישי. על ידי ידיעת השם גרידא, לא נוכל לעמוד על טיבו. ולכן, אף שאמר השם יתברך למשה רבינו, "וּפָנִי לֹא יֵרְאוּ" ¹⁰⁹, ו-"לֹא תֻכַּל לִרְאֹת אֶת פָּנַי, כִּי לֹא יֵרְאֵנִי הָאָדָם וְחַי" ¹¹⁰, אף על פי כן, אמר לו השם יתברך, "וְקָרָאתִי בְּשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ" ¹¹¹,

¹⁰⁵ שמות, לג' - כג'.

¹⁰⁶ שמות, לג' - כג'.

¹⁰⁷ ישעיה, ו' - ג'.

¹⁰⁸ דברי הימים ב', טז' - ט'.

¹⁰⁹ שמות, לג' - כג'.

¹¹⁰ שמות, לג' - כ'.

¹¹¹ שמות, לג' - יט'.

והיינו, את "הפנים" - "הבעצם", משה רבינו לא יכול לראות,
אך להשיג את "האחור" - את השם יתברך, שהשם יתברך הוא זה שעושה חסד,
את זה אפשר להשיג, "וְקָרָאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ"¹¹².
וכן מבואר בדברי הרמב"ן¹¹³ -
"כי מראה הפנים ששאלת לא תוכל לראותם,
'וְקָרָאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ'¹¹⁴ - שאקרא לפניך השם הגדול שלא תוכל לראותו,
וחנותי בו את אשר אחון, ורחמתי בו את אשר ארחם, שתדע בקריאה ההיא מידת
החנינה ומידת הרחמים אשר יחוננו וירוחמו בשמי וטובי". עד כאן לשונו.
כלומר -
אף שאיננו משיגים את מהותו יתברך שמו, אך כשאנו קוראים בשמו הרי שזהו
השם שבו הוא חונן ומרחם.
כיוון, שהשם, מבטא את "הפנים",
והאחור, סוף כל סוף, הוא אחור של הפנים, וזהו השם הפונה לכל פנימיות
ההטבה עד אין קץ.
ומעתה, נבין שכך גם בכל מושג של קדושה שאנו עוסקים בו -
ניתן לעסוק בו בשתי צורות, פנים ואחור,
"פנים" - הם היופי וההתפרטות של הסוגיא, ההיקף והעומק שלה,
ואילו ה-"אחור" - הוא רק ההגדרה של הסוגיא, "השם" שלה, "הכותרת"
שלה, אך עדיין חסרה ההתפרטות.
והנה, לשון הקודש היא "הפנים" של הקדושה, כל אות מבטאת עולמות ומגלה
על מהות הדבר,

¹¹² שמות, לג' - יט'.

¹¹³ שמות, לג' - יח'.

¹¹⁴ שמות, לג' - יט'.

וזוהו עניינו של הלימוד בגזירה שווה, שכן, כל מילה אם רק דומה היא באותיותיה למילה אחרת, מביעה היא משמעות שווה.

שכן, לשון הקודש, מביעה את היופי והברק של השפה, את הדרת הפנים, ואילו ארמית, מביעה את הרעיון הכללי והשורש של הסוגיא, אך עדיין חסרה ההתפרטות, ולכן סתרי תורה כמו ה-"זוהר הקדוש" נכתבו בארמית.

ח. עוד כתב רבינו זיע"א¹¹⁵ :

¹¹⁶ ומעתה, על פי כל המתבאר, נבין היטב גם את מעלת הקדיש.

דהנה, ב-"זוהר הקדוש"¹¹⁷, מבואר -

שקדושה הנאמרת בלשון הקודש, אינה נאמרת אלא בעשרה,

ואילו קדושה הנאמרת בלשון תרגום, נאמרת אף ביחיד.

והקשה -

מדוע באמת הקדושה שבקדיש הנאמרת בלשון תרגום, אסור לאומרה ביחיד?

ותירץ -

שעל ידי שהקדיש נאמר בלשונה של הסטרא אחרא¹¹⁸, נשברים כל חיילותיה

של הסטרא אחרא, והתפילה נשמעת, וכבוד ה' מלא עולם,

"ובגין דקדושא בריך הוא אסתלק ביקריה בקדושתא, דא לאו איהי אלא

בעשרה". עיין שם.

והנה, השם יתברך, ברא בעולם שני סוגי שליחים, ושניהם מעשה ידיו יתברך -

¹¹⁵ בספרו הקדוש "נפש שמשון" - סידור התפילה, (עמודים קפא'-קפה').

¹¹⁶ לשונו הקדוש של רבינו זיע"א, הובאה כאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

¹¹⁷ פרשת "תרומה", דף קכט' ע"ב.

¹¹⁸ היינו:

לשון ארמית.

הסוג האחד, המלאכים המדברים בלשון הקודש, ומבטאים את יופי מלכות השם
יתברך,

שכן, כל מלאך ממונה לגלות את כבודו יתברך שמו, באופן מסויים,

ו- "אין לך כל עשב ועשב מלמטה, שאין ממונה עליו מלמעלה, שמכה אותו ואומר
לו גדל" ¹¹⁹,

ועל ידי כלל המלאכים, באה לידי ביטוי כללות מלכות השם יתברך בעולם,
והיופי שבמלכות, שהוא הפנים שלה!

והסוג השני, אלו הקליפות ושאר כוחות הסטרא אחרא,

שהן אומנם, גם הם מעשה ידי השם יתברך, אך כבוד השם יתברך לא ניכר דרכם
להדיא,

ותפקידם, הוא רק: א. להעניש את האדם, שעל ידי זה תיכון מלכות השם
יתברך, שתהיה מוראה של מלכות, אשר בלעדיה "איש את רעהו חיים בלעו". ב.
להסתיר את יד ה', שלא יהיה ניכר להדיא שהכל הוא יד ה', והתכלית בזה היא
שתהיה לאדם אפשרות של בחירה, ועל ידי זה יגדל שמו יתברך בבחירת האדם
בטוב.

נמצא -

שתכלית הכל, גם של כוחות הסטרא אחרא, הוא גילוי היחוד,

רק שכוחות הסטרא אחרא נקראים "אחור" כלפי הקדושה, כי אין מעשה השם
יתברך ניכר מהם להדיא!

והנה, על ידי הקדיש שאנו אומרים בלשון ארמית, אנו מרוממים את ה-"אחור"
שבנו, והופכים אותו ל-"פנים",

ובזה אנו מסלקים את כל הקטרוגים מתפילתנו, ואת כל המניעות המונעות
מתפילתנו מלעלות.

אלא, שעדיין הדבר טעון ביאור -

¹¹⁹ "זוהר הקדוש", (השמטות, כרך א', דף רנ"א ע"א).

מה מונח באמירת הקדיש, שמבטל את עניין הסטרא אחרא, וממילא יכולים תפילותינו לעלות למעלה?

והנה, שלמה המלך, ביטא עבורנו: מהו "אורח החיים" של היהודי, מהו עיקר הליכותיו, ומהו הדבר החשוב ביותר ליהודי.

וכך נאמר בפסוק¹²⁰, "אֲרֵחַ חַיִּים לְמַעַלָּה לְמַשְׁפִּיל", דרך החיים היא למעלה, להתעלות, "לְמַעַן סוּר מִשְׁאֹל מָטָה"¹²¹,

ופירש הגר"א: "כדי שלא תיפול",

שכן, אם אינך גדל, על כורחך שאתה נופל,

או שאתה עולה, או שאתה יורד!

וכבר הובאו בכמה מקומות דברי הרמח"ל, שכתב -

שהגדרה האמיתית למושגים "גדלות" ו-"קטנות" תלויה בגודל ההכרה ש-ה' הוא אחד.

לדוגמא -

כאשר נולד תינוק והוא בן יום, אנו קוראים לו "קטן",

מדוע הוא נקרא "קטן"?

האם משום שהוא לא עומד על רגליו?

הן יתכן גם זקן שאינו עומד, או הולך, או אוכל בעצמו, ואף על פי כן זקן הוא!

אלא, הטעם שתינוק נקרא "קטן", הוא משום שהוא אינו מכיר דבר אחר חוץ מעצמו,

אם הוא רעב הוא בוכה, אם כואב לו הוא בוכה,

כל עולמו תפוס על ידי עצמו,

וזהו הביטוי האמיתי לקטנות.

¹²⁰ משלי, טו' - כד'.

¹²¹ משלי, טו' - כד'.

כשתינוק מתחיל לגדול, הוא רואה שישנם עוד דברים מסביבו, ואז הוא מבחין שיש לו גם אמא, לא רק הוא קיים, וזהו כבר סימן לגדלות מסויימת.

וכשהוא בן חמש, הוא רואה שיש אבא ואמא שעליו לשמוע בקולם, ושישנה מציאות מחוצה לו, ולא הוא מרכז העולם. וכשהוא נעשה בן שמונה או תשע, הוא כבר מבין שישנו בורא לעולם - השם יתברך,

אך הבנתו היא, שהשם יתברך נותן לאבא, ואבא נותן לאמא, ואמא נותנת לי, הוא עדיין ממוקד בעצמו, שכל מי שמסביבו נועד לתת לו את מה שהוא צריך, ולכן, הוא עדיין בגדר "קטן".

עד שהוא מגיע לגיל שלוש עשרה, ואז הוא יכול להבין ש-ה' הוא "אחד",
"כִּי אֲבִי וְאִמִּי עֲזָבוֹנִי, וְ-ה' יִאֲסֶפְנִי"¹²²,

ועל ידי זה, הוא נעשה גדול.

אלא, שעל אף שהוא מבין ש-ה' אחד, והוא הנותן חיים, פרנסה וכו', אך הוא סבור, כי "אני" צריך לחיות - גם "אני" בתמונה.

וכך הוא ממשיך לגדול, וככל שהוא מכיר יותר את ייחוד ה', כך הוא נעשה גדול יותר,

זהו יסוד חשוב מאוד שעלינו לזכור.

והנה, כשאנו מתפללים, תפילותינו עלולות להיות תפילות מוכתמות בבוץ - מה שנקרא "קליפות", ואינן יכולות להגיע אל השם יתברך, כיוון שאינן נעשות מתוך הכרה טהורה שהן אל ה' בלבד, וזוהי בעיה כללית בכל נושא קבלת התפילה.

¹²² תהילים, כז' - י'.

חז"ל אומרים, שהרשעים עומדים על אלוהיהם,
וכמו שמצינו אצל פרעה "וְהָיָה עֲלֵי הָאָרֶץ" ¹²³,
וכי היאור היה האלהים של פרעה?
אלא, שלדידו, האלהים נועד לשרת אותו.
וכך, עבור אנשים רבים, התורה, התפילה, והמצוות, הם כלי למימוש
רצונותיהם,
אם אתה צריך פרנסה, ילדים, תתפלל ותקבל,
אם תתפלל כראוי, הוא יתן לך,
כאילו, חלילה, ה' נמצא כאן רק כדי לעזור לי.
תפילות אלו, הן תפילות המעורבות במניעים לא טהורים,
וזהי המשמעות של המושג "קליפות", תערובת של מניעים שלא לשם שמים.
והנה, בקדמונים מבואר -
שהקדיש נתקן על הפסוק "וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי" ¹²⁴, האמור במלחמת גוג
ומגוג,
ותוכן כל התפילה שם, הוא שיהיה השם שלם וכסאו שלם, ותיוודע מלכותו
לעיני כל חי.
והנה, בסוף פרשת "בשלח" נאמר ¹²⁵: "כִּי יָדַעְתָּ עַל פֶּסֶחַ מֶלֶחָמָה לֵּה' בְּעַמְּלֶךָ",
ודרשו חז"ל ¹²⁶: "כל זמן שזרעו של עמלק קיים בעולם, לא השם שלם ולא
הכסא שלם וכו', אבד זרעו מן העולם, השם שלם".
כלומר -

¹²³ בראשית, מא' - א'.

¹²⁴ יחזקאל, לח' - כג'.

¹²⁵ שמות, יז' - טז'.

¹²⁶ "ילקוט שמעוני", (פרשת "בשלח", רמז רסח').

כל זמן, שעמלק שהוא המרכבה לטומאה, נמצא בעולם,
כסאו של הקדוש ברוך הוא אינו שלם, חסרה בו האות א',
והשם אינו שלם, חסרות האותיות ו'-ה'.
והנה, "ו'-ה'", הוא השם שעל ידו מתגלה הקדוש ברוך הוא בתוך העולם,
"כִּי בָּנִי-ה' צוֹר עֲלָמִים"¹²⁷, בשם זה נבראו שמים וארץ.
אך השם "ו'-ה'", שהוא השלימות של השם קודש,
עדיין אינו נמצא כיום, ויתגלה רק לעתיד לבוא,
וזוהי בקשתנו: "יתגדל ויתקדש שמה" - שם "ו'-ה'" יתגדל ויתקדש.
תפילתנו ובקשתנו בתחילת הקדיש, שחלק זה מהשם קודש, יתגלה, וכך השם
יהיה שלם,
"יתגדל ויתקדש", יש כאן יא' אותיות, שהן בסך הכל: "ו'-ה'" - אחת עשרה,
ומבקשים אנו, שיתווספו עוד אחת עשרה לשם "ו'-ה'",
ועל ידי זה, יהיה השם גדול ושלם.
והכרזה זו, שכל מה שבקשנו כעת הוא לתכלית של "יתגדל ויתקדש שמה
רבא", היא המעלה את תפילתנו מהעולם השפל לעולם העליון.
ותפילה זו, תפילה נעלה היא, שמטרתה אחת: "יתגדל ויתקדש שמה רבא",
לא שמי, אלא שמו של השם יתברך,
לא שאני אהיה עשיר ומאושר ושיהיה לי הכל, אלא שיתקדש שמו של
הבורא יתברך.
"בעלמא די ברא כרעותיה" - בעולם שברא כרצונו, "וימליך מלכותיה" - מלכותו
היא מרכז העולם, לא אני מרכז המציאות.
איך בדרך כלל אדם מגדיר לעצמו מהי האמת?
הוא חושב לעצמו כך -

¹²⁷ ישעיה, ו' - כד'.

אני אדם חכם מאוד, אני שומע את הדעות של כולם, דן בכולן, ואז אני משמיע את דעתי, וזוהי תמצית האמת ... דעתי היא המציאות, נכון, גם דעתך חשובה, אינני גאוותן, אני שומע את דעתך, אך השורה התחתונה היא, שמה שאני רואה זוהי המציאות. מחשבה זו, היא מחשבה של קטנות. שכן, אצל תינוק, המציאות היא מה שהוא רואה. וההגדרה של גדול, הוא זה שהמציאות אצלו היא מה שהשם יתברך אומר, התורה, היא מציאות, השם יתברך הוא מרכז העולם, וזוהי המציאות. והעבודה שלנו, היא להתעלות, להכיר ולבטא שהשם יתברך יחיד, והוא מרכז העולם. ומאחר ואפילו לתפילותינו נדבקות "קליפות", שהם: רצונותינו, תאוותינו וסכלותינו, אפילו כשאנו מדברים אל ה', אנו מצרפים אותם, ולכן, אנו מסיימים כל חלק מתפילתנו ב-"יתגדל ויתקדש שמיא רבא".

ט. עוד כתב רבינו זיע"א¹²⁸ :

¹²⁹ אנו מתפללים אל ה' באריכות ובפרטות. ויש להתבונן - מדוע באמת התפילה כה ארוכה?

¹²⁸ בספרו הקדוש "נפש שמשון" - סידור התפילה, (עמודים קפה'-קפז').

¹²⁹ לשונו הקדוש של רבינו זיע"א, הובאה כאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

מדוע אין אנו מסתפקים באמירת הפסוק "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה אֶחָד"¹³⁰, שהוא מבטא כבר את הכל?

ולשם מה עלינו להיכנס לפרטים, והרי במילים אלו כלול הכל?
והעניין יתבאר על פי משל -

כאשר אדם רעב, נותנים לו לאכול תפוחים,
והרי גרעין של תפוח כולל בתוכו עץ תפוחים שלם, ואם כן למה שלא ניתן לו
לאכול גרעין שבו כלול עץ שלם?
אלא, שמבחן המציאות מוכיח, שהגרעין יגרום לו רק כאב בטן, כי הוא מרוכז
מדי, ואין באפשרות האדם לעכל אותו.
וכמו כן, בכדי שנוכל להשיג את התועלת הנרצית מכל דבר, וכן מתפילה, יש
לפרוט את הדבר לפרטים.

והנה, כשמחמיאים לילד קטן בלשון כוללת - "אתה צדיק", הדבר גורם לילד
הרגשה טובה,

אך ילד זקוק ליותר מזה, ולמחמאה מפורטת יותר, כגון: "אתה צדיק, בדרך שבה
אתה מברך ברכות בבוקר, ממש תענוג לשמוע את ברכותיך, נהדר לשמוע גם את
תפילותיך. כשאמא אומרת לך להוריד את האשפה, אתה עושה זאת בשמחה
ובהתלהבות והדבר כה משמח את אבא ואמא!"

כי כאשר פותחים עניין, ומפרטים אותו לפרטיו, על ידי זה נחשף כל היופי
הטמון בו.

והנה, השם יי-ה'-ו-ה', מבטא הכל, וכולל בתוכו את הכל,
אך אין אנו עוצרים בזאת, איננו מסתפקים בכלליות, אלא עלינו לפתוח אותו
ולפרטו.

השם יי-ה'-ו-ה', הוא כמו ספר סגור, הוא מכיל כל כך הרבה, וצריך לפתוח
אותו,

¹³⁰ דברים, ו' - ד'.

וזהו תפקידה של האריכות בתפילה, לבאר לעצמינו ולעולם כולו, כמה טמון, במה ש-ה' הוא האלוקים.

והנה, בדברי הקדמונים מבואר, שכאשר אנו רוצים לבטא את התפרטות שם הוי"ה, ישנם שני אופנים -

יש שם י'-ה'-ו'-ה', ויש אופן הנקרא בלשון הקדמונים "מילוי" - אשר בו פותחים את שם הוי"ה.

ובכדי לפתוח אותו, האות י' הופכת ל-יוד, האות ה' הופכת ל-הא, האות ו' הופכת ל-ואו, והאות ה' הופכת ל-הא¹³¹,

ופירוט זה, עוזר לנו להשיג את השם, ולהבין שלא רק ש-ה' הוא כל המציאות, אלא הוא המציאות של העיניים, והוא המציאות של האוויר, והוא המציאות של ילדינו, של התורה, של שבת וחג - של הכל.

וְשֶׁנֶחְשֵׁב זאת, נראה, כי בשם ה' הסגור, יש ארבע אותיות, ולאחר הפתיחה יש עשר אותיות.

והנה, עשר, הוא המספר של היצירה,

שכן, העולם נברא בעשרה מאמרות¹³².

ובכאן, יש כאן כבר שורש להתפרטות, שאנו רואים בה את כל העולם, וכן את התורה שניתנה בעשרת הדיברות.

אלא, שגם לאחר שפתחנו את השם, והבענו בזה את ההתפרטות שלו, ניתן "לפתוח" אותו עוד, על ידי "מילוי דמילוי" -

ניקח את ה-יוד הראשונה של השם, כשהיא פתוחה, אך היא לבדה, ונפתח אותה, את ה-י' נעשה ל-יוד, את ה-י' של ה-יוד נעשה ואו, ואת ה-י' של ה-יוד נעשה ל-דלת,

¹³¹ היינו:

י"ד, ה"א, ו"ו, ה"א

¹³² מסכת אבות, פרק ה' משנה א'.

וכן הלאה, ב-ה', ב-נ' וכו'.

וכאשר נפתח לגמרי את העשר ¹³³, נקבל 28 אותיות, בגימטריא כח',

ורמזו על כך הקדמונים, את הפסוק ¹³⁴, "וְעָתָה יִגְדַּל נָא כַח אֲדָנִי, כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֶר",

שבא לרמז על הקדיש, שכולו תפילה על כך ששם הוי"ה יתגדל, באופן ובצורה של כח', שהוא "מילוי דמילוי".

והנה, מספרים אלו, מבטאים את שם ה', וזה מה שהקדיש בא להביע - "יתגדל ויתקדש שמה רבא",

ארבע מילים, כנגד שם הוי"ה עצמו.

ומ-"יתגדל ויתקדש" עד "וימליך מלכותיה", ישנן עשר מילים, שהן כנגד שם הוי"ה במילוי.

וב-"יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא", ישנן עשרים ושמונה אותיות, שהן כנגד שם הוי"ה ב-"מילוי דמילוי".

ובנוסף לכך, לפי נוסח אשכנז, מ-"יתגדל ויתקדש" עד "לעלם ולעלמי עלמיא", ישנן עשרים ושמונה מילים.

זהו היופי של השם הקדוש!

הצירוף של שלושת השמות הללו, שהם:

הוי"ה - ארבע,

"המילוי" - עשר,

¹³³ היינו:

יו"ד, וא"ו, בל"ת.

ה"א, אל"ף.

וא"ו, אל"ף, וא"ו.

ה"א, אל"ף.

¹³⁴ במדבר, יד' - יז'.

וה- "מילוי דמילוי" - עשרים ושמונה,

הוא ארבעים ושנים - כנגד שם מב', שזהו השם של "אנא בכח" וכו'.

וכמו כן, מ-"וישתבח" עד "ויתהלל", ישנן שבע פעמים את האות נ',

וערכה של האות נ', הוא שש,

והנה, שבע פעמים שש, שווה ארבעים ושנים, שוב, כנגד שם מב'.

וזוהי מעלת הקדיש :

הוא נאמר בלשון ארמית, כאחוריים לקדושה,

אך יש בו התפרטות גמורה!

שכן, אנו פותחים את השם המפורש ג' פעמים: שם הוי"ה, "מילוי", ו-"מילוי דמילוי"¹³⁵.

זהו "יתגדל ויתקדש שמיא רבא", השם העולה מדברי התורה, או מהתפילה שהתפללנו כעת, "יתגדל ויתקדש",

שמו יתברך, יתפרסם ויראה לעיני כל!

זאת תורת העול"ה :

א. ביום הכיפורים, אנו אומרים בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו, לעולם ועד"¹³⁶,

שהוא בלשון הקודש, ובבחינת "פנים"¹³⁷.

שכן, ביום זה, אנו מתעלים מבחינת "אחוריים"¹³⁸, ונדמים למלאכים¹³⁹, ונדבקים בכוחו של חנוך מלאך מט"ט אשר היה תופר מנעלים וסנדלים אל שורשם הקדוש¹⁴⁰,

¹³⁵ וכמו שביארנו במקום אחר, שהמספר שלוש מבטא "עד אין סוף".

לדוגמא: "קדוש, קדוש, קדוש" - מובדל ומופרש מעולמו, עד אין סוף.

¹³⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

¹³⁷ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ו'-ז'-ח'-ט'.

וכמוהו, כן אנו, ביום זה עולים ומתעלים, ומעלים העניינים אל שורשם הקדוש,

ואזי, בטלה קנאתם של מלאכי השרת כל עיקר ¹⁴¹.

ב. לעיל ¹⁴², נתבאר כדלהלן.

על מאמר הכתוב בפרשת "ויחי" ¹⁴³, "וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו, וַיֹּאמֶר, הֲאֶסְפוּ, וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים", מצינו בתרגום ירושלמי:

"עֲנִין תְּרִי עֲשֶׂרְתִּי שְׁבִטוֹי דְיַעֲקֹב, כּוֹלְהוֹן כְּחֻדָּא, וְאִמְרִין: שְׁמַע מִינִן יִשְׂרָאֵל אַבְיָנוֹן, יִי אֱלֹהֵנָּא, יִי חַד,

עֲנִי יַעֲקֹב אַבְיָנוֹן, וְאִמְר: יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵי עַלְמִין".

ברם, במסכת פסחים ¹⁴⁴, מצינו:

"אמרו לו בניו ¹⁴⁵: 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד' ...

באותה שעה, פתח יעקב אבינו, ואמר: 'ברוך שם כבוד מלכותו, לעולם ועד'".

וביאר בזה, הגה"ק בעל "באר משה" זיע"א ¹⁴⁶:

שלעולם, אין דברי התרגום והתלמוד בבלי, חולקים זה על זה,

שכן, "יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא", הוא התרגום של "ברוך שם כבוד מלכותו, לעולם ועד".

¹³⁸ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ו'-ז'-ח'-ט'.

¹³⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

¹⁴⁰ וכמו שנתבאר לעיל באות ג'.

¹⁴¹ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

¹⁴² באות ה'.

¹⁴³ בראשית, מט' - א'.

¹⁴⁴ נו' ע"א.

¹⁴⁵ דברים, ו' - ד'.

¹⁴⁶ בפרשתן, (עמוד תתקנ"ו).

ובסייעתא דשמיא, נראה לבאר בזה :

שדעת התרגום ירושלמי, הוא : שמכיוון ש-"סוף האדם למיתה", אסור היה לו ליעקב אע"ה, להשתמש בשפת לשון הקודש, שהוא לשון המלאכים,

ברם, דעת התלמוד בבלי, הוא : שמכיוון שיעקב אע"ה "לא מת" ¹⁴⁷, וזכה להתרומם ולהיות בבחינת "מלאך" ¹⁴⁸, על כן מותר היה לו להשתמש בשפת לשון הקודש, שהוא לשון המלאכים.

ומעתה, נשכיל ונבין, את מהות "עבודת יום הכיפורים" :

א. מילת "אמן", עולה בגימטריא 91,

וכמו כן, מילת "מלאך", עולה בגימטריא למניין זה.

ב. בגמרא ¹⁴⁹, מבואר, שהאות "צ", רומזת אל הצדיק ¹⁵⁰, צדיק יסוד עולם,

¹⁴⁷ תענית, ה' ע"ב.

¹⁴⁸ ולהלן יתבאר.

¹⁴⁹ שבת, קד' ע"א.

¹⁵⁰ שבת, קד' ע"א:

"אמרי ליה רבן לרבי יהושע בן לוי -

אתו דרדקי {היינו: תינוקות של בית רבן} האידנא {היינו: עתה} לבי מדרשא,

ואמרו מילי, דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותייהו ...

צד"י כפופה וצד"י פשוטה, צדיק כפוף צדיק פשוט.

היינו נאמן כפוף נאמן פשוט?

הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו, מכאן שנתנה התורה במנוח ראש".

ויעוין בזה, מה שכתב הגה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" זיע"א, (פרשת "כי תצא", אות יא):

"ורצונו לומר -

שיש צדיק כפוף, שנראה כפיפתו והכנעתו, לפני השם יתברך ולבני אדם,

ועל כל פנים, תוכו כבדו.

ויש צדיק פשוט, שאין נראה כפיפתו, כי אם לפני השם יתברך,

"כפוף" ¹⁵¹, שכופה את יצרו,

"פשוט" ¹⁵², שנוהג במידת הענווה.

ג. אותה האות "צ", עם הכולל, עולה בגימטריא כמניין מילת "אמן" וכמניין מילת "מלאך".

ד. תכלית עבודת יום הכיפורים, היא, שאף בשאר ימות השנה, אשר הם בבחינת "אחוריים" ¹⁵³,

יהיה האדם בבחינת "מלאך", הנוהג במידת הענווה, אשר היא השורש אל ידיעת התורה הקדושה,

דהנה, התורה הקדושה מתקיימת, רק במי שְׁמֹשִׁים את עצמו כמדבר ¹⁵⁴, וכמים ¹⁵⁵, והיינו מידת הענווה.

ה. סגולה נפלאה מצינו באמירת "וְיָהִי נֶעֱם" ¹⁵⁶, וכפי שכתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ¹⁵⁷ :

שטוב לומר את הפסוק הלזה, ז' פעמים, ישר והפוך,
והוא סגולה לשמירה.

עוד כתב רבינו זיע"א ¹⁵⁸ :

ובפני העולם, נראה צדיק פשוט, כאילו הוא מאנשי העולם, להצניע מעשיו יותר.

ושניהם כאחד טובים, גם שזה מעולה מזה".

¹⁵¹ שבת, קד' ע"א.

¹⁵² שבת, קד' ע"א.

¹⁵³ וכמו שנתבאר לעיל באות ו'.

¹⁵⁴ עירובין, נד' ע"א.

נדרים, נה' ע"א.

¹⁵⁵ תענית, ז' ע"א.

¹⁵⁶ תהלים, צ' - יז'.

¹⁵⁷ בספרו הקדוש "עבודת הקודש" - "צפורן שמיר", (ס' כד' אות יח').

שבאמירת הפסוקים ¹⁵⁹, המופיעים במזמור "יִשָּׁב בְּסֶתֶר" ¹⁶⁰, "עַל כַּפִּים שְׂאוֹנָה, פֶּן תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלָהּ. עַל שַׁחַל וְפִתָּן תִּדְרֹךְ, תִּרְמָס כְּפִיר וְתִנִּין", יכווין האדם, בראשי התיבות - "שְׂאוֹנָה, פֶּן תִּגָּף בְּאֶבֶן רִגְלָהּ. עַל שַׁחַל וְפִתָּן", שהוא נוטריקון של: "יפת בר עשו".

ובכל פעם שאומרו, יכווין לבטל קליפה של השכחה.

והמכווין כן, ניצול מכל משחית ומזיק.

ובביאור העניין של קליפת "יפת בר עשו", כתב הגה"צ רבינו מרדכי גרוס שליט"א ¹⁶¹, משמו של הגה"צ רבי פנחס פרידמן שליט"א ¹⁶²:

שמילת "יפת", מרמזת על היצר הרע, המייפה את העבירה בעיני האדם, וצובע אותה למצווה.

ולפיכך, קליפה זו נקראת בשם "יפת".

והטעם, שהיא נקראת "בר עשו", הוא -

שקליפה זו, מקבלת את כוחה ויוצאת מתוך שרו של עשיו,

הנלחם באדם, בענייני רוחניות, ובצורה של רוחניות,

וכדרשת רבותינו ז"ל ¹⁶³, בעניין שרו של עשיו, אשר בפגישתו עם יעקב אע"ה, "כתלמיד חכם, נדמה לו".

וטעם הדבר, שקליפה זו קשה לשכחה:

שכן, על דברי התורה הקדושה נאמר ¹⁶⁴, "אם תעזבני יום, יומים אעזבך",

¹⁵⁸ בספרו הקדוש "מדבר קדמות", (מערכת ו' אות ד').

והביאו הגה"ק רבינו רפאל משה אלבז זיע"א, בספרו הקדוש "עדן מקדם" (ערך "ויהי נועם", אות א').

¹⁵⁹ תהילים, צא, יב' - יג'.

¹⁶⁰ תהילים, צא'.

¹⁶¹ בספרו הקדוש "אגרא דחדוותא" (חלק ד', עמוד לב', אות יג').

¹⁶² בספרו הקדוש "שבילי פנחס - ליקוטי מאמרים" (מהדורת תשע"ד, עמודים תקס'-תקס"א).

¹⁶³ חולין, צא' ע"א.

ואם כן, הפורש מדברי התורה הקדושה, בעבור אותו היופי שמדמה לו היצר הרע, מרחיק מעצמו את הבורא ית"ש.

ומעתה, ההולך אחרי יצרו הרע, הנקרא בשם "יפת בר עשו", מביא על עצמו את קליפת השכחה, חלילה וחס.

והנה, מילת "עמלק", עולה בגימטריא למניין 240,

וכמו כן, מילת "מר", עולה בגימטריא למניין זה.

שכן, עמלק הרשע, שהיה כקוץ מכאיב לעם ישראל, מירר את חייהם עד למאוד.

והנה, היפוך האותיות של מילת "מר", הם "רם",

שכן, כל מהותו ותכליתו של "עמלק", באו מסיבת הגאווה, הנרמזים במילת "מר".

ולפיכך, הוא הוא הגורם לאדם לשכח את תלמודו¹⁶⁵,

וכמאמר הכתוב¹⁶⁶, "וְרָם לְבָבָךְ, וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִבֵּית עַבְדִּים".

ו. באמירת "אמן יהא שמיה רבא", מכניעים את כוחו של עמלק¹⁶⁷ :

שכן, אמירת "אמן", מרמזת על עניין "הצדיק הנוהג במידת הענווה, שזוכה ומתרומם לדרגת מלאך",

ובכך, ניתן להכניע את כוחו של עמלק סמל הגאווה, אשר קיבל את כוחו מעשיו, ובבחינת "אחוריים"¹⁶⁸,

ובפרט, שעמלק בא מסיבת ביטול תורה¹⁶⁹, ששורשה נעוץ בשכחת התורה הבאה מסיבת מידת הגאווה.

¹⁶⁴ וכפי שכתב רש"י הקדוש בפרשת "עקב", (דברים, יא' - יג').

¹⁶⁵ וכמו שנתבאר לעיל באות ז'.

¹⁶⁶ דברים, ח' - יד'.

¹⁶⁷ וכמו שנתבאר לעיל באות ה'.

¹⁶⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

ז. על מאמר הכתוב בפרשת "וּתְחַנֵּן" ¹⁷⁰, "לא מִרְבֶּכֶם מְכַל הָעַמִּים חֶשֶׁק
הַזֶּה בָּכֶם, וַיִּבְחַר בָּכֶם, כִּי אַתֶּם הַמָּעֵט מְכַל הָעַמִּים", דרשו רבותינו ז"ל ¹⁷¹:

"אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל -

**חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטין עצמכם
לפני ¹⁷²,**

נתתי גדולה לאברהם, אמר לפני ¹⁷³, 'וְאַנְכִי עֹפֶר וְאַפֶּר',

למשה ואהרן, אמר ¹⁷⁴, 'וַיִּנְחֲנוּ מֶה',

לדוד, אמר ¹⁷⁵, 'וְאַנְכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ'...

גדול שנאמר במשה ואהרן, יותר ממה שנאמר באברהם,

דאילו באברהם, כתיב, 'וְאַנְכִי עֹפֶר וְאַפֶּר'. ואילו במשה ואהרן, כתיב, 'וַיִּנְחֲנוּ מֶה'."

**והנה, יעקב אע"ה, היה "שלימא דאבהן" ^{176 177}, וכמו כן היה כלול יחד עם משה
רע"ה.**

¹⁶⁹ מדרש תנחומא, (פרשת "בשלח", אות כה'. פרשת "יתרו", אות ג').

¹⁷⁰ דברים, ז' - ז'.

¹⁷¹ חולין, פט' ע"א.

¹⁷² וביאר בזה רש"י הקדוש:

"לפי שאין אתם מרבין עצמכם, אלא ממעטין,

לפיכך, חשק בכם,

'כי אתם המעט' - ממעטין עצמכם בעונה."

¹⁷³ בראשית, יח' - כז'.

¹⁷⁴ שמות, טז' - ח'.

¹⁷⁵ תהילים, כב' - ז'.

"וְאַנְכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ, חֲרַפְתָּ אָדָם וְכָזִי עִם."

¹⁷⁶ "זוהר הקדוש", חלק א', דף קמז' ע"ב.

ובעוד מקומות.

דהנה, על מאמר הכתוב ¹⁷⁸, "ויאמר ראובן אל אביו, לאמר, אֶת שְׁנֵי בְנֵי תָמִית אִם
לֹא אֶבְיָאנוּ אֵלֶיךָ, תִּנָּה אֹתוֹ עַל דְּדִי, וְאֲנִי אֶשְׁיבְנוּ אֵלֶיךָ", כתב "בעל הטורים":
"ב' במסורה ¹⁷⁹, דין ¹⁸⁰, ואידך ^{181 182} - 'ופתה תמית קנאה'.
דורש אותו במדרש, בעדת קורח - דכתיב בהו קנאה ¹⁸³,
'ויקנאו למנשה במחנה' ¹⁸⁴ - אלו דתן ואבירם.
בשביל שאמר ¹⁸⁵, 'אֶת שְׁנֵי בְנֵי תָמִית', נתקיים בשני בניו, והם דתן ואבירם.
'אֶת שְׁנֵי' - בגימטריא, הם דתן ואבירם ¹⁸⁶.

¹⁷⁷ צא ולמד מה שכתב בספר "תשב"ץ קטן" (סי' תקמא'), לבעל "הגהות מיימוניות" על הרמב"ם:

"יעקב אבינו, נקרא ישראל, לפי שהיה סוף האבות, ובו כלל האבות והאמהות,
ישראל" -

יצחק, שרה, רבקה, רחל, אברהם, לאה".

¹⁷⁸ בראשית, מב' - לז'.

¹⁷⁹ היינו:

ב' פעמים, מצאנו במסורה לשון של "תמית".

¹⁸⁰ היינו:

מאמרו של ראובן, לאביו - יעקב אע"ה.

¹⁸¹ היינו:

המקום השני, שבו מצאנו לשון של "תמית".

¹⁸² איוב, ה' - ב'.

¹⁸³ היינו:

ש-ב' מקומות אלו, בהם נאמר לשון של "תמית", נאמרו בעניינו של קורח שהיה בו את עניין הקנאה.

¹⁸⁴ תהילים, קו' - טז'.

¹⁸⁵ בראשית, מב' - לז'.

¹⁸⁶ היינו:

המילים "אֶת שְׁנֵי", עולים בגימטריא למניין 761,

ובביאור העניין, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א¹⁸⁷ :

"שוב ראיתי בדברי המקובלים¹⁸⁸, דיעקב ומשה הם גוף אחד, ובמידה אחת, אלא, שזה הוא למעלה מזה.

וכמו שכתב בתיקונים¹⁸⁹, יעקב מלבר ומשה מלגאו,

ופירש הרב של"ה ז"ל¹⁹⁰, יעקב הוא מרכבה לתפארת במקומו הנגלה, ומשה מרכבה להנעלם של תפארת שהוא הדעת ...

הרי בפירוש, דמשה ויעקב הם במידה אחת,

ולזה נתקיים הדבר, על ידי משה רבינו ע"ה."

ומבואר מדברי הקדושים :

שמכיוון שמשה רע"ה ויעקב אע"ה, קשורים זה בזה,

אם כן, כאשר דתן ואבירם מתו על ידי משה רבינו ע"ה,

נחשב הדבר, כאילו מתו על ידי יעקב אע"ה.

וממילא, אמירתו של ראובן¹⁹¹, "אֶת שְׁנֵי בְנֵי תָמִית",

נתקיימה, שהמית משה רע"ה - מכוחו של יעקב אע"ה, את שני צאצאיו של ראובן - דתן ואבירם.

וכמו כן, המילים "הם דתן ואבירם" עם ג' המילים, עולים למניין זה.

¹⁸⁷ בספרו הקדוש "פרח שושנה" על התורה.

¹⁸⁸ יעוין בדברי ה"זוהר הקדוש" (בראשית, דף כג' ע"ב): "ובגין כך, יעקב משה ויוסף כחדא אַזלי".

ועיין עוד בספר "עץ חיים", להמהרח"ו זיע"א (שער הכללים. ובשער מ', דרוש ו').

ובספר "עמק המלך", להגה"ק רבינו נפתלי הרץ בכרך זיע"א (שער יד', פרק קיח'),

ובספר "קהלת יעקב", להגה"ק רבינו יעקב צבי יאליש זיע"א - תלמיד "החוזר מלובלין" זיע"א (ערך לב').

¹⁸⁹ "תיקוני הזוהר" (תיקון יג', דף כט' ע"א).

¹⁹⁰ בראשית, פרשת "ויצא", תורה אור - ב'.

¹⁹¹ בראשית, מב' - לז'.

ומעתה, כאשר דרשו רבותינו ז"ל^{192 193}, "גדול שנאמר במשה ואהרן, יותר ממה שנאמר באברהם":

דבר זה, כלול אף ביעקב אע"ה, שהיה ענוותן גדול מאין כמותו!

ח. יעקב אע"ה, היה "עמוד התורה":

וכמאמר הכתוב¹⁹⁴, "וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שָׂדֶה, וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים".

ואומר¹⁹⁵, "וַיִּיקָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ, וַיֹּאמֶר, אָכֵן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה, וְאֶנְכִי לֹא נִדְעָתִי", וכדרשת רבותינו ז"ל¹⁹⁶, "רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִמִּשְׁנָתוֹ".

ואומר¹⁹⁷, "תוֹרָה צָוָה לָנוּ מִנְּשָׁה, מוֹרֶשֶׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב".

ט. ולפיכך:

יעקב אע"ה, שהיה עמוד התורה ועמוד הענווה, תפס את לשון התרגום שהוא בבחינת "אחוריים"¹⁹⁸, אל הקדושה,

בכדי לצלוח ולהכניע את כוחו של עמלק, המִנְגֵּד את עם ישראל מן הקדושה.

י. על מאמר הכתוב בעניין עבודתו של הכהן הגדול בבית קדשי הקדשים¹⁹⁹, "וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֶהָל מוֹעֵד, בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ, וְכִפֹּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ וּבַעֲדֵי כָל קְהַל יִשְׂרָאֵל", דרשו רבותינו ז"ל²⁰⁰ -

¹⁹² חולין, פט' ע"ב.

¹⁹³ וכפי שהובא לעיל בתחילת אות זו.

¹⁹⁴ בראשית, כה' - כז'.

¹⁹⁵ בראשית, כח' - טז'.

¹⁹⁶ בראשית רבה, פרשה סט', ז'.

¹⁹⁷ דברים, לג' - ד'.

¹⁹⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות א'.

¹⁹⁹ ויקרא, טז' - יז'.

²⁰⁰ ויקרא רבה, פרשה כא', יב'.

"אמר רבי אבהו, וכהן גדול לא אדם הנה?"

**אלא, כההוא דאמר רבי פנחס, בשעה שהיה רוח הקדש שרוי עליו, היו פניו
בוערות כלפידים עליו,**

הדא הוא דכתיב ²⁰¹, 'כי שפתי כהן ישמרו דעת וגוי'.

וביאר בזה, הגה"ק בעל "מתנות כהונה" זיע"א -

"ויצא מכלל אדם, לכלל מלאך".

והיינו -

**שקדושתו של הכהן הגדול, ודבקותו בדברי התורה הקדושה, אשר הביאתו
לבחינת עולם עראי, "ולמנוחת הדעת וליישוב הדעת",**

הפקיעה ממנו את השם "אדם", והביאתו לכלל השם "מלאך".

והנה, ידועים ומפורסמים, דבריו הקדושים של אדונינו הרמב"ם זיע"א ²⁰²:

"ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל, ובבגדו, עם אחיו?

**מפני שהבדל לעבד את ה', לשירתו, ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים
לרבים!**

שנאמר ²⁰³, 'יורו משפטיך לנעקב, ותורתך לישראל'.

לפיכך, הבדלו מדרכי העולם,

לא עורכין מלחמה פשאר ישראל, ולא נוטלין, ולא זוכין לעצמן בכת גופן,

אלא, הם חיל השם!

שנאמר ²⁰⁴, 'פרך ה' חילו'.

והוא, ברוך הוא, זוכה להם,

²⁰¹ מלאכי, ב' - ז'.

²⁰² פי"ג מהלכות שמיטה ויובל הי"ב והי"ג.

²⁰³ דברים, לג' - י'.

²⁰⁴ דברים, לג' - יא'.

שְׁנָאֵמַר ²⁰⁵, 'אֲנִי חִלְקָדָּה וְנִחַלְתִּיד'.

וְלֹא שֶׁבֶט לְוִי בְלָבָד,

אֵלָּא, כָּל אִישׁ וְאִישׁ מִכָּל בָּאֵי הָעוֹלָם, אֲשֶׁר נִדְבָה רוּחוֹ אוֹתוֹ, וְהִבִּינוּ מִדְּעוֹ, לְהַבְדִּיל
לְעַמֵּד לִפְנֵי ה', לְשָׁרְתוֹ, וּלְעַבְדּוֹ, לְדַעַה אֶת ה',

וְהִלָּךְ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הָאֱלֹהִים,

וּפָרַק מֵעַל צֹארוֹ, עַל הַחֲשָׁבוֹנוֹת הָרַבִּים אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ בְּנֵי הָאָדָם,

הָרִי זֶה נִתְקַדֵּשׁ קִדְשׁ קִדָּשִׁים, וַיְהִי ה' חִלְקוֹ וְנִחַלְתּוֹ, לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים!

וַיִּזְכֶּה לוֹ, בְּעוֹלָם הַזֶּה דָּבָר הַמְסַפִּיק לוֹ, כְּמוֹ שֶׁזָּכָה לִכְהֻנָּה לְלוֹוִים!

הָרִי דָּוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹם, אוֹמֵר ²⁰⁶, 'ה' מִנֵּת חִלְקִי וְכוֹסִי, אֶתָּה יְתוֹמִיךָ גּוֹרְלִי'.

ולאור דבריו הקדושים של אדונינו הרמב"ם זיע"א, בעניין "שבט לוי":

כל העוסק בדרך זו באמת ובתמים, כמוהו כשבט לוי, "ויצא מכלל אדם, לכלל
מלאך".

יא. זו היא עבודת היום הקדוש, למשוך את בחינת "המלאך" של יום
הכיפורים, אל כל השנה כולה,

על ידי הידבקות בתורה ובענווה, כאחד,

עד אשר יתקיימו בנו, דבריו של הגה"ק בעל "חזון אי"ש" זיע"א ²⁰⁷:

"ואומנם האיש הזוכה לידיעת התורה, הוא הולך בין אנשים, ונדמה כבן אדם,

אבל באמת הוא מלאך, הגר עם בני תמותה!

וחי חיי אצילות, ומרומם על כל ברכה ותהילה".

ומשנעשה כן, נזכה לגמר חתימה טובה, ולשנים רבות נעימות וטובות.

יתן ה' יתברך, ונזכה לזה. אמן.

²⁰⁵ במדבר, יח' - כ'.

²⁰⁶ תהילים, טז' - ה'.

²⁰⁷ "אגרות חזון אי"ש", (חלק א', יג').

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד